

## Lagutskottet

**Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om företagshemligheter och till vissa lagar som har samband med den**

**Till ekonomiutskottet**

### INLEDNING

#### *Remiss*

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om företagshemligheter och till vissa lagar som har samband med den (RP 49/2018 rd): Ärendet har remitterats till lagutskottet för utlåtande till ekonomiutskottet.

#### *Sakkunniga*

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Paula Laine-Nordström, arbets- och näringsministeriet
- lagstiftningsråd Maarit Leppänen, justitieministeriet
- justitieråd Mika Ilveskero, högsta domstolen
- hovrättsråd Timo Ojala, Helsingfors hovrätt
- tingsdomare Matti Palojärvi, Helsingfors tingsrätt
- tingsdomare Jyrki Mantere, Birkalands tingsrätt
- marknadsrättsdomare Jussi Karttunen, marknadsdomstolen
- statsåklagare Ritva Sahavirta, Riksåklagarämbetet
- polisinspektör Arto Hankilanoja, Polisstyrelsen
- professor, direktör Niklas Bruun, IPR University Center
- ansvarig jurist Vesa Vuorenkoski, Akava ry
- expert Riikka Tähtivuori, Finlands näringsliv rf
- advokat Panu Siitonen, Finlands Advokatförbund
- expert Albert Mäkelä, Företagarna i Finland rf
- professor Sakari Melander.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Centralhandelskammaren
- professor Veli-Pekka Viljanen.

## UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

### *Allmänt*

Företagshemligheterna kan i praktiken gälla väldigt många olika typer av information. Det kan handla om teknisk eller ekonomisk information som har samband med näringsverksamhet, som till exempel tillverkningsuppgifter, testresultat, affärsidéer eller know-how med ett ekonomiskt värde. Företagshemligheterna är viktiga för näringsverksamheten, och de är i praktiken mycket vanliga. För att informationen ska kunna vara en företagshemlighet ska den vara hemlig. För företagen är det viktigt att informationen hålls hemlig, eftersom företagshemligheterna skapar konkurrensfördelar och främjar den tekniska och ekonomiska utvecklingen.

Företagshemligheterna kan jämföras med immateriella rättigheter, men till skillnad från till exempel patent ger de inte innehavaren ensamrätt till information. I motsats till vad som gäller företagshemligheter hänför sig också offentlighet till de immateriella rättigheterna.

I dag grundar sig skyddet för affärshemligheter på flera olika lagar. Enligt lagen om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet (1061/1978) är det förbjudet att utan laga rätt anskaffa, utnyttja eller röja affärshemligheter. Marknadsdomstolen kan förbjuda den som handlar i strid med förbudet att fortsätta med eller upprepa förfarandet. Förbudet kan förenas med vite. I arbetsavtalslagen (55/2001) föreskrivs det för sin del om arbetstagarens lojalitetsplikt gentemot arbetsgivaren samt om förbud mot konkurrerande verksamhet och förbud mot att utnyttja arbetsgivarens affärs- eller yrkeshemligheter. Dessutom finns det bestämmelser om straffrättsligt skydd för företagshemligheter i strafflagen (30 kap. 4—6 och 11 §). I lagstiftningen finns det också ett flertal enskilda bestämmelser om skydd för företagshemligheter samt affärs- eller yrkeshemligheter. Förutom det lagstadgade skyddet skyddas företagshemligheterna även genom avtal.

I praktiken har företagshemligheterna ofta ett straffrättsligt skydd. Det beror bland annat på att det i en straffprocess är möjligt att skaffa bevis för olovligt utnyttjande av företagshemlighet med hjälp av tvångsmedel.

I regeringens proposition handlar det om att nationellt genomföra EU:s direktiv om skyddet för företagshemligheter, (EU) 2016/943. Syftet med direktivet är att stärka skyddet för företagshemligheter i unionen genom att förenhetliga medlemsstaternas lagstiftning om detta skydd och effektivisera rättsmedlen.

Regeringen föreslår i propositionen att det stiftas en ny allmän lag om företagshemligheter för att genomföra direktivet. I den nya lagen ingår det bestämmelser om skydd för företagshemligheter och om civilrättsliga rättsmedel. Regleringen i lagen om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet upphävs till den del den tas in i den nya lagen om företagshemligheter. Dessutom föreslås det att begreppet företagshemlighet förenhetligas i lagstiftningen. Propositionen innehåller därför förslag till ändringar av ett stort antal lagar.

Lagutskottet anser att det är viktigt att stärka det civilrättsliga skyddet för företagshemligheter. Straffrättsliga medel kommer allmänt att kunna användas för att skydda företagshemligheter ock-

## Utlåtande LaUU 8/2018 rd

så framöver, men trots det är det viktigt att innehavare av företagshemligheter även har tillgång till beaktansvärda civilrättsliga medel.

### *Definition av företagshemlighet*

I 2 § i den föreslagna lagen om företagshemligheter finns det en definition av företagshemlighet. Definitionen grundar sig på kraven i direktivet. Enligt definitionen är företagshemlighet information som varken är allmänt känd eller lättillgänglig och som har ekonomiskt värde i näringsverksamhet. Dessutom ska den legitima innehavaren ha vidtagit rimliga åtgärder för att skydda informationen.

I definitionen förutsätts det inte i enlighet med direktivet att informationen ska gälla näringsverksamhet. Det är ändå klart att direktivet har anknytning till näringsverksamhet, vilket i lagen om företagshemligheter har beaktats i bestämmelsen om tillämpningsområdet (1 §). Enligt den innehåller lagen bestämmelser om skyddet för företagshemligheter och tekniska anvisningar i samband med näringsverksamhet.

Det föreslås samtidigt i propositionen att de olika begreppen företagshemlighet, yrkeshemlighet och affärshemlighet som finns på olika ställen i lagstiftningen förenhetligas så att man framöver bara använder begreppet företagshemlighet enligt den allmänna lagen. Lagutskottet anser att det är befogat att förenhetliga terminologin, eftersom det gör lagstiftningen tydligare.

### *Intrångsgörande produkter*

Direktivet innehåller en definition av intrångsgörande varor (artikel 2.4). Enligt direktivet kan det bestämmas om förbud mot att producera, utbjuda till försäljning, släppa ut på marknaden eller använda intrångsgörande varor. Dessa varor ska dessutom kunna återkallas från marknaden, de ska kunna förstöras och det ska kunna förhindras att de omsätts på marknaden (artikel 12). Begreppet intrångsgörande varor är centralt i direktivet.

I den föreslagna lagen om företagshemligheter används ändå begreppet ”intrångsgörande produkter”. Enligt definitionen i 2 § 3 punkten i den föreslagna lagen innefattar begreppet förutom varor också tjänster. Enligt uppgifter till lagutskottet har syftet med definitionen varit att nationellt förtydliga att det enligt lagen om företagshemligheter också är förbjudet att obehörigen anskaffa, utnyttja eller röja en företagshemlighet som avser en tjänst eller ett servicekoncept, eftersom direktivet om företagshemligheter gäller både varor och tjänster. I skälen 26 och 27 i direktivets ingress nämns uttryckligen användning av företagshemligheter för att tillhandahålla tjänster (RP, s. 12). Orsaken till att man föreslår att begreppet ”produkt” ska användas i den nationella lagstiftningen är att det lämpar sig bättre i författningsspråket än begreppet ”vara”, som avser föremål.

I ljuset av det som sägs ovan har lagutskottet inget att anmärka på regeringens proposition till dessa delar. Det verkar ändå som om det inte till alla delar är möjligt att tillämpa regleringen på vissa varor och tjänster, eftersom det är oklart till exempel hur en tjänst ”förstörs” eller tas i ”beslag” på det sätt som direktivet kräver. Inte alla varor kan heller ändras, förstöras eller föreläggas att delvis överlämnas på det sätt som avses i den föreslagna lagen om företagshemligheter. Ut-

## Utlåtande LaUU 8/2018 rd

skottet anser också att regleringen i sådana fall ska tillämpas till den del det är lämpligt i det aktuella fallet.

### *Avslöjande av oegentligheter och utövande av yttrandefriheten*

I 5 § i den föreslagna lagen om företagshemligheter föreskrivs det om när anskaffande, utnyttjande eller röjande av en företagshemlighet inte är obehörigt. Enligt den första meningen i bestämmelsen är verksamheten inte obehörig om den sker till skydd för allmänintresset för att avslöja oegentligheter eller olaglig verksamhet. Enligt den andra meningen är verksamheten inte obehörig om den inte går utöver vad som kan anses vara godtagbart utövande av yttrandefrihet. Regleringen i den föreslagna paragrafen är inte uttömmande, och anskaffande, utnyttjande eller röjande av en företagshemlighet kan således vara behörigt också i andra situationer än de som nämns i paragrafen. Syftet med den föreslagna bestämmelsen är att genomföra regleringen i direktivet, som innebär en fullständig harmonisering till dessa delar.

Det handlar om avvägningsbestämmelser vid vars tillämpning man ska väga olika intressen mot varandra från fall till fall. I motiveringen till regeringens proposition anges olika omständigheter som kan beaktas vid prövningen (RP 49/2018 rd, s. 90—93). När den första meningen i bestämmelsen tillämpas måste man göra en intresseavvägning mellan å ena sidan intresset av att bevara företagshemligheten och å andra sidan avslöjandet av oegentligheter eller olaglig verksamhet och allmänintresset. Genom bestämmelsen strävar man efter att skydda visselblåsare. Vid tillämpningen av den andra meningen i bestämmelsen ska man väga utövandet av yttrandefriheten, skyddet för företagshemligheter och andra rättigheter och intressen som eventuellt har relevans i den aktuella situationen mot varandra. Genom bestämmelsen ändras inte det nuvarande nationella rättsläget när det gäller förhållandet mellan skyddet för företagshemligheter och yttrandefriheten.

I strafflagen (39/1889) finns det avvägningsbestämmelser om yttrandefrihet och integritetsskyddet som i stor utsträckning motsvarar den föreslagna regleringen. Det gäller till exempel spridande av information som kränker privatlivet i 24 kap. 8 § och ärekränkning i 24 kap. 9 § i strafflagen. I 3 mom. i den förra paragrafen sägs det följande: Som spridande av information som kränker privatlivet anses inte heller information som lämnats för att en fråga som är av vikt från allmän synpunkt ska kunna behandlas, om informationen med hänsyn till dess innehåll, andra personers rättigheter och övriga omständigheter inte tydligt överskrider det som kan anses som godtagbart. Ett förfarande enligt den bestämmelsen är behörigt om det ”inte tydligt överskrider det som kan anses som godtagbart”.

Den ovannämnda bestämmelsen i strafflagen är relativt ny. I förarbetena till propositionen anses inte ordalydelsen i bestämmelsen vara problematisk med avseende på det exakthetskrav som följer av den straffrättsliga legalitetsprincipen (RP 19/2013 rd, s. 44 och 51), och grundlagsutskottet hade ingenting att anmärka med anledning av bestämmelsen (GrUU 16/2013 rd, s. 3). När lagutskottet behandlade det då aktuella förslaget till bestämmelse konstaterade det bland annat följande (LaUB 11/2013 rd):

”Den föreslagna bestämmelsen borgar för yttrandefriheten och understryker den avvägning som ska göras mellan yttrandefrihet och skyddet för privatlivet.

## Utlåtande LaUU 8/2018 rd

Under sakkunnigutfrågningen framgick det att momentet i sig välkomnas, men att dess formulering anses vara flertydig och komplicerad. Utskottet påpekar att straffbestämmelser typiskt sett inte inbegriper sådana möjligheter till avvägning, men fenomenet är heller inte helt okänt. När man beaktar att det som ligger bakom formuleringen är en strävan att beakta Europadomstolens ställningstaganden när det gäller att utöva yttrandefriheten inser man svårigheten med att åstadkomma en exakt formulering. Således anser utskottet att bestämmelsen kan antas i föreslagen form, när det också beaktas att den inte utvidgar, utan inskränker straffbarheten. Eftersom det är Europadomstolens rättspraxis som ligger bakom bestämmelsen är det viktigt att denna rättspraxis beaktas på lämpligt sätt också när bestämmelsen tolkas och tillämpas.”

Lagutskottet har således ansett att en motsvarande reglering i samband med strafflagen är godtagbar. Av den anledningen och i ljuset av de uppgifter det fått anser lagutskottet att den föreslagna regleringen i 5 § i lagen om företagshemligheter kan godtas. Enligt utskottet är det inte möjligt att i bestämmelsen uttömmande ange de olika situationer i vilka den kan bli tillämplig.

### *Teknisk anvisning*

I dag finns det bestämmelser om skydd för tekniska förebilder och tekniska anvisningar i lagen om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet. I propositionen föreslår regeringen att bestämmelserna ska överföras till den nya lagen om företagshemligheter.

Enligt propositionen avses med teknisk anvisning i enlighet med den gällande regleringen en teknisk instruktion eller ett tekniskt koncept som kan utnyttjas i näringsverksamhet (RP, s. 94). En teknisk anvisning kan vara till exempel ett mönster, en beskrivning, en ritning, en modell eller ett recept. I praktiken ges tekniska anvisningar till exempel för tillverkningen av produkter eller övervakningen av produktionsprocesser. Tekniska anvisningar anförs av andra företag i samband med bland annat anbudsfrågningar och lämnandet av anbud samt under förhandlingar mellan företag om inledande av samarbete.

Skyddet för tekniska anvisningar baserar sig på att den tekniska anvisningen har anförtrots någon annan i förtroende för utförandet av en uppgift eller för att annars utnyttjas i näringsverksamhet (RP, s. 94). En teknisk anvisning kan dock inte som sådan vara tillgänglig från offentliga källor. Den som kommit över en teknisk anvisning får inte använda den för något annat ändamål än det för vilket den tekniska anvisningen har anförtrots honom eller henne i förtroende, och inte obehörigen röja den för tredje person.

Enligt uppgift till lagutskottet har skyddet för tekniska anvisningar stor betydelse i praktiken, eftersom det gör det möjligt för företagen att bevara konfidentialiteten också utan sekretessavtal i fråga om information som inte uppfyller definitionen av företagshemligheter. Den föreslagna regleringen ger ett skydd för tekniska anvisningar som i så stor utsträckning som möjligt stämmer överens med skyddet för företagshemligheter, eftersom till exempel påföljderna och de interimistiska rättsmedlen är desamma. Lagutskottet understöder utifrån de uppgifter det fått att tekniska anvisningar tas in i den nya lagen om företagshemligheter. Det är befogat att skydda tekniska anvisningar genom nationella bestämmelser, trots att direktivet om företagshemligheter inte gäller dem.

## Utlåtande LaUU 8/2018 rd

Utskottet anser att en teknisk anvisning är en företagshemlighet om den uppfyller definitionen av företagshemlighet. Om definitionen av företagshemlighet uppfylls, blir således bestämmelserna om företagshemligheter i lagen om företagshemligheter tillämpliga. Det betyder att samma förfarande inte kan utgöra både intrång i en företagshemlighet och intrång i en teknisk anvisning.

Vid utfrågningen sade de sakkunniga att det är svårt att skilja mellan tekniska anvisningar och en arbetstagares yrkeskunskap. Därför har det bland annat föreslagits att de tekniska anvisningarna ska begränsas till att gälla skriftliga dokument i pappersform eller elektronisk form.

I praktiken kan det uppstå svåra gränsdragningsfrågor när man ska skilja mellan yrkeskunskap å ena sidan och en företagshemlighet eller teknisk anvisning å den andra. Rent generellt har det ansetts att en persons yrkeskunskap inte är någon företagshemlighet och att området för konfidentiell information i förhållandet mellan en arbetstagare och en arbetsgivare inte kan utsträckas till dess område (Tom Vapaavuori: Yrityssalaisuudet, liikesalaisuudet ja salassapitosopimukset, s. 86 och 87, Helsingfors 2016). Enligt lagutskottets åsikt är det ändå svårt att förtydliga gränsdragningen genom bestämmelser i lag. Frågan måste således alltid avgöras från fall till fall.

Utskottet stöder också förslaget om att en teknisk anvisning kan ha vilken form som helst i 7 § i den föreslagna lagen om företagshemligheter. Det skulle till exempel inte vara ändamålsenligt att det är möjligt att få skydd för en teknisk anvisning som skickas till en underleverantör med e-post men inte när motsvarande tekniska anvisning har getts till underleverantören per telefon.

Till 7 § i den föreslagna lagen om företagshemligheter hänför sig en straffbestämmelse om missbruk av teknisk anvisning i 15 § i den lagen. I den föreslagna 15 § sägs det att den som i syfte att bereda sig eller någon annan ekonomisk vinning eller för att skada en annan röjer eller utnyttjar en teknisk anvisning i strid med 7 § 1, 2 eller 3 mom. ska dömas till böter för missbruk av teknisk anvisning, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag.

Lagutskottet fäster uppmärksamhet vid att obehörigt utnyttjande och röjande av en teknisk anvisning i föreslagna 7 § 2 och 3 mom. karaktäriseras som ett förfarande som man kan göra sig skyldig till uppsåtligt eller av oaktsamhet, eftersom uttrycket ”känner till eller borde känna till” används i momenten. I den föreslagna straffbestämmelsen knyts kravet på tillräknande däremot till det förhöjda kravet på uppsåt genom uttrycket ”i syfte att bereda sig eller någon annan ekonomisk vinning eller för att skada en annan”. Det framgår av propositionsmotiven att meningen med bestämmelsen är att straffansvar alltid ska förutsätta uppsåt men att det dessutom ska förutsättas att gärningsmannen agerar för att bereda sig eller någon annan ekonomisk vinning eller för att skada någon annan (s. 109).

Utskottet anser att det i sig är motiverat att kravet på tillräknande i straffbestämmelsen i 15 § är högre än graden av uppsåt i 7 §, som medför civilrättsligt ansvar. Utskottet anser ändå att det i bestämmelserna behöver förtydligas att det uppsåtliga handlande som avses i 7 § 2 och 3 mom. i lagen om företagshemligheter inte är straffbart utifrån 15 §.

Den föreslagna regleringen kan enligt lagutskottet förtydligas för det första så att rekvisitet ”uppsåtligt”, som gäller tillräknandet, av informationsskäl tas in i 15 § i den föreslagna lagen om företagshemligheter. Dessutom är det motiverat att ändra 15 § så att det i dess 1 mom. föreskrivs om

## Utlåtande LaUU 8/2018 rd

de fall som avses i 7 § 1 mom. och i ett nytt 2 mom. om de fall som avses i 7 § 2 och 3 mom. Enligt det nya 2 mom. är det en förutsättning för straffbarhet att brottet har begåtts med vetskap om att den tekniska anvisningen har fått från någon som obehörigen har röjt den eller med vetskap om att det är fråga om en produkt som gör intrång i den tekniska anvisningen. En gärning är således inte straffbar om gärningsmannen endast ”borde känna till” anvisningens obehöriga ursprung men inte har haft vetskap om det. Sådana här fall av uppsåt där gärningsmannen ”borde ha känt till” saken omfattas ändå av civilrättsligt ansvar.

Med stöd av det som sägs ovan föreslår lagutskottet för ekonomiutskottet att 15 § i den föreslagna lagen om företagshemligheter ändras som följer:

### 15 § Missbruk av teknisk anvisning

Den som i syfte att bereda sig eller någon annan ekonomisk vinning eller för att skada en annan *uppsåtligt* röjer eller utnyttjar en teknisk anvisning i strid med 7 § 1 (utesl.) mom., ska, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, för *missbruk av teknisk anvisning* dömas till böter.

*För missbruk av teknisk anvisning döms även den som i det syfte som avses i 1 mom. uppsåtligt röjer eller utnyttjar en teknisk anvisning i strid med 7 § 2 eller 3 mom. med vetskap om att den tekniska anvisningen har fått från någon som obehörigen har röjt den eller att det är fråga om en produkt som gör intrång i den tekniska anvisningen. (Nytt 2 mom.)*

### **Förbud och korrigeringsåtgärder**

I 8 § i den föreslagna lagen om företagshemligheter föreskrivs det om förbud och korrigeringsåtgärder. Korrigeringsåtgärderna är en nyhet med avseende på nuläget.

Enligt 8 § 1 mom. kan domstolen meddela förbud eller förelägga en korrigeringsåtgärd, om svaranden har förfarit i strid med förbuden i 3 eller 4 §. Enligt propositionsmotiven (s. 96) kan ett förbud meddelas eller en korrigeringsåtgärd föreläggas till exempel i en situation där en person har röjt en företagshemlighet i strid med ett avtal eller en skyldighet som är bindande för honom eller henne och som begränsar utnyttjandet eller röjandet av företagshemligheten. Ett förbud eller en korrigeringsåtgärd kan också aktualiseras när svaranden ursprungligen har erhållit företagshemligheten i god tro. Då kan förbud meddelas om svaranden har fortsatt att utnyttja eller röja företagshemligheten efter att ha blivit medveten om att företagshemligheten tidigare har utnyttjats eller röjts obehörigen.

Med korrigeringsåtgärder avses sådana åtgärder som nämns i 2 och 3 punkten. Med åtgärdernas hjälp försöker man återgå till den situation som skulle ha rått utan intrånget eller förhindra att intrånget fortsätter. Som korrigeringsåtgärd kan domstolen bland annat förelägga intrångsgöraren att dra tillbaka en intrångsgörande produkt från marknaden eller ändra eller förstöra den. Domstolen kan också förelägga intrångsgöraren att förstöra de handlingar, föremål, material, ämnen eller elektroniska filer som innehåller eller omfattar en företagshemlighet eller vid behov överlämna dem till innehavaren av företagshemligheten.

## Utlåtande LaUU 8/2018 rd

Enligt 2 mom. kan ett förbud mot röjande eller utnyttjande av en företagshemlighet riktas också mot den som fått kännedom om företagshemligheten under de omständigheter som avses i 4 § 2—4 mom., om det är uppenbart att personen vidtagit åtgärder för att obehörigen röja eller utnyttja företagshemligheten. Förbudet riktar sig då mot en person som har erhållit en företagshemlighet i sådana förtroendeförhållanden och på sådana sätt som beskrivs i de lagbestämmelser som nämns ovan. Enligt propositionsmotiven (s. 97) får förbud meddelas endast om personen har vidtagit sådana konkreta åtgärder av vilka det klart framgår att avsikten har varit att obehörigen utnyttja eller röja företagshemligheten.

Ett effektivt tryggnad av företagshemligheter kunde tala för att sänka tröskeln ”uppenbart” i 2 mom. så att förbud skulle kunna meddelas redan när det finns ”fara” för intrång i en företagshemlighet. Med beaktande av att det förbud som avses i momentet kan meddelas i en situation där företagshemligheten ursprungligen har erhållits på ett lagligt sätt och något intrång i den ännu inte har skett, är det motiverat att tröskeln för ett förbud inte ska vara alltför låg. Lagutskottet tillstyrker därför det föreslagna uttrycket ”uppenbart”.

I 3 mom. sägs det att ett förbud eller en korrigeringsåtgärd inte får orsaka svaranden, andras rättigheter eller allmänintresset oskälig olägenhet med beaktande av det intresse som ska tryggas. Bedömningen ska göras av domstol. Genom detta moment genomförs artikel 13.1 a—h i direktivet. I propositionsmotiven sägs det (s. 98) att domstolen ska bedöma förbudets eller korrigeringsåtgärdens proportionalitet samt ta hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet, i tillämpliga fall inbegripet: företagshemlighetens värde eller andra specifika kännetecken hos företagshemligheten, de åtgärder som vidtagits för att skydda företagshemligheten, intrångsgörarens beteende vid anskaffandet, utnyttjandet eller röjandet av företagshemligheten, effekterna av det olagliga utnyttjandet eller röjandet av företagshemligheten, parternas legitima intressen och den effekt som bifall eller avslag på ansökan om åtgärderna skulle kunna ha på parterna, tredje parts legitima intressen, allmänintresset, och skyddet av grundläggande rättigheter.

Lagutskottet anser utifrån det uppgifter det har fått att ordalydelsen i den föreslagna 8 § 3 mom., ”får inte orsaka svaranden, andras rättigheter eller allmänintresset oskälig olägenhet med beaktande av det intresse som ska tryggas” täcker de flesta aspekterna i direktivet men att det inte räcker. Till exempel ”svarandens beteende vid anskaffandet eller röjandet av företagshemligheten” kan svårligen innefattas i den. Eftersom direktivet innebär en fullständig harmonisering till dessa delar, anser lagutskottet att det är befogat att i bestämmelsen dessutom ta in ett omnämnande av att också ”omständigheter som hänför sig till ett yrkande på förbud” ska beaktas vid tolkningen av lagen.

Dessutom fäster utskottet uppmärksamhet vid att den föreslagna lagen inte innehåller tillräckliga bestämmelser om vite. Enligt 2 § i viteslagen (1113/1990) tillämpas den lagen inte på sådana vite, hot om tvångsutförande eller hot om avbrytande som föreläggs av allmän domstol eller utskökningsmyndighet, om inte något annat föreskrivs särskilt i någon annan lag. Enligt ordalydelsen i den föreslagna lagen om företagshemligheter ska bestämmelserna i viteslagen inte tillämpas som komplement i de fall när förbudet meddelas av en allmän domstol. Därför behöver 8 § 3 mom. i lagen om företagshemligheter kompletteras med en hänvisning till viteslagen så att den lagen ska tillämpas också när vite föreläggs av en allmän domstol.



## Utlåtande LaUU 8/2018 rd

Med stöd av det som sägs ovan föreslår lagutskottet för ekonomiutskottet att 8 § 3 mom. i den föreslagna lagen om företagshemligheter kompletteras och preciseras som följer:

*Ett förbud eller en korrigeringsåtgärd får inte orsaka svaranden, andras rättigheter eller allmänintresset oskälig olägenhet med beaktande av det intresse som ska tryggas och andra omständigheter som hänför sig till förbudsyrkandet. Förbudet eller föreläggandet ska förenas med vite, om inte detta av särskilda skäl är obehövligt. När vite föreläggs och döms ut tillämpas viteslagen (1113/1990) också i det fallet att vitet föreläggs av en allmän domstol.*

### **Interimistiskt förbud**

I 9 § i den föreslagna lagen om företagshemligheter föreskrivs det om interimistiskt förbud. Enligt 1 mom. kan ett sådant förbud som avses i 8 § 1 mom. 1 punkten meddelas interimistiskt så att det gäller tills saken har avgjorts slutligt. I 3 mom. sägs det att ett interimistiskt förbud inte får orsaka svaranden, andras rättigheter eller allmänintresset oskälig olägenhet med beaktande av det intresse som ska tryggas.

Vid sakkunnigutfrågningen i utskottet ansågs det råda oklarhet om huruvida det föreslagna interimistiska förbudet behövs samt om hur förbudet förhåller sig till bestämmelserna om säkringsåtgärder i rättegångsbalken. För tydlighetens skull påpekar utskottet att när det handlar om ett förbud som avses i 8 § 1 mom. 1 punkten i lagen om företagshemligheter, går det inte att med stöd av 7 kap. 3 § i rättegångsbalken begära ett interimistiskt förbud eller meddela ett förbud interimistiskt. Det framgår av propositionsmotiven att det interimistiska förbud som föreslås i paragrafen jämföras med en allmän säkringsåtgärd enligt 7 kap. 3 § i rättegångsbalken, men att förutsättningarna för att meddela förbudet avviker från förutsättningarna för att förelägga en allmän säkringsåtgärd (s. 98). Därför behövs det en särskild bestämmelse om temporärt förbud i lagen om företagshemligheter. När den särskilda bestämmelsen blir tillämplig får de allmänna bestämmelserna om förutsättningarna för att meddela en säkringsåtgärd i rättegångsbalken ge vika. Om det däremot handlar om något annat förbud än ett sådant som avses i 8 § 1 mom. 1 punkten i lagen om företagshemligheter, ska bestämmelserna om säkringsåtgärder i rättegångsbalken tillämpas.

Den första meningen i 9 § 3 mom. i den föreslagna lagen om företagshemligheter innehåller en motsvarande bestämmelse om bedömning av risken för intrång som den första meningen i 8 § 3 mom. i den lagen. På samma sätt som i 8 § 3 mom. handlar det om en bedömning som görs av domstolen. Med hänvisning till det som sägs ovan när det gäller 8 § 3 mom. föreslår lagutskottet för ekonomiutskottet att den första meningen i 9 § 3 mom. kompletteras som följer:

*Ett interimistiskt förbud får inte orsaka svaranden, andras rättigheter eller allmänintresset oskälig olägenhet med beaktande av det intresse som ska tryggas och andra omständigheter som hänför sig till förbudsyrkandet. I fråga om ansökan om, meddelande av och verkställande av ett interimistiskt förbud tillämpas i övrigt vad som i 7 kap. i rättegångsbalken och 8 kap. i utökningsbalken (705/2007) föreskrivs om ansökan om, bestämmande av och verkställighet av säkringsåtgärder. Till den del det interimistiska förbudet gäller röjande av företagshemlighet tillämpas dock inte 8 kap. 3 § i utökningsbalken.*

## Utlåtande LaUU 8/2018 rd

I fråga om ansökan om, meddelande av och verkställande av ett interimistiskt förbud tillämpas enligt det föreslagna 3 mom. i övrigt vad som i 7 kap. i rättegångsbalken och 8 kap. i utsökning-balken (705/2007) föreskrivs om ansökan om, bestämmande av och verkställighet av säkringsåtgärder. Den föreslagna bestämmelsen innebär att svaranden i vissa fall kan få fortsätta att utnyttja företagshemligheten och förhindra verkställighet genom att ställa en säkerhet enligt 8 kap. 3 § i utsökning-balken. Till den del det interimistiska förbudet gäller röjande av företagshemlighet tillämpas dock inte nämnda 8 kap. 3 § om ställande av säkerhet. Det betyder att svarande inte kan förhindra verkställigheten av ett förbud mot röjande av en företagshemlighet genom att ställa en säkerhet enligt bestämmelsen i fråga (RP, s. 99).

### *Ersättning för utnyttjande*

I 10 § i den föreslagna lagen om företagshemligheter föreskrivs det om en ersättning för utnyttjande. Det är fråga om ett med avseende på nuläget nytt rättsmedel. Enligt paragrafen kan domstolen på yrkande av svaranden bestämma att en ersättning för utnyttjande ska betalas till innehavaren av företagshemligheten i stället för att det meddelas ett förbud eller föreläggande om korrigeringsåtgärder enligt 8 §, om 1) svaranden, när denne började utnyttja företagshemligheten, varken kände till eller inte borde ha känt till att företagshemligheten erhållits från någon som obehörigen utnyttjat eller röjt den, 2) verkställandet av ett förbud eller en korrigeringsåtgärd skulle orsaka svaranden oskälig olägenhet, och 3) en ersättning för utnyttjandet som betalas till innehavaren av företagshemlighet bedöms vara skälig.

Ersättningen för utnyttjande riktar sig till en svarande som har erhållit företagshemligheten i befogad god tro, det vill säga varken kände till eller inte borde ha känt till att företagshemligheten erhållits från någon som obehörigen utnyttjat eller röjt den. En sådan svarande kan i svaret på ett yrkande som avses i 8 § begära att han eller hon åläggs att betala en ersättning för utnyttjande i stället för att ett förbud eller ett föreläggande om att utföra korrigeringsåtgärder meddelas. Mot denna ersättning får svaranden obehörigen fortsätta att utnyttja företagshemligheten.

Att en företagshemlighet hålls hemlig trots att svaranden får fortsätta att utnyttja den genom att betala en ersättning är en principiellt viktig fråga. Det föreskrivs också i den föreslagna 11 § 1 mom. 3 punkten att den ersättning för utnyttjande som det bestäms att ska betalas till innehavaren av företagshemligheten ska vara skälig. Det sägs i motiveringen till bestämmelsen att situationen kan vara oskälig för innehavaren av företagshemligheten till exempel om svarandens fortsatta utnyttjande skulle leda till att företagshemligheten blir allmän egendom (s. 100). Å andra sidan sägs det i motiveringen till bestämmelsen att domstolen också kan ställa villkor för utnyttjandet av företagshemligheten, till exempel bestämma att svaranden ska hemlighålla företagshemligheten så att den inte blir allmänt känd. Med beaktande av paragrafens 1 mom. 3 punkt och motiveringen till den anser lagutskottet ändå att utgångspunkten är att en företagshemlighet i dessa situationer ska hemlighållas också utan ett särskilt föreläggande av domstolen.

Den föreslagna lagen om företagshemligheter innehåller detaljerade bestämmelser om förbud och korrigerande åtgärder, interimistiskt förbud, ersättning för utnyttjande samt gottgörelse och skadestånd vars relation till varandra det ställvis är svårt att få grepp om. För tydlighetens skull konstaterar lagutskottet att den formulering i 10 § om ersättning för utnyttjande enligt vilken ersättning ska betalas ”i stället för att det meddelas ett förbud eller föreläggande om korrigeringsåtgär-

## Utlåtande LaUU 8/2018 rd

der enligt 8 §” betyder att ersättning inte kan bestämmas retroaktivt utan ska betalas från och med domstolens avgörande (RP, s. 101). Om det gäller tiden före domstolens avgörande i ärendet, kan innehavaren av företagshemligheten kräva skadestånd för sådan skada som utnyttjandet av företagshemligheten har orsakat samt eventuell gottgörelse enligt 11 §.

### *Skadestånd*

I den nya lagen om företagshemligheter föreslås det också en särskild bestämmelse om skadestånd (11 §). Bakgrunden är artikel 14 i direktivet om företagshemligheter. Utgångspunkten i artikeln är att faktisk skada ersätts till fullt belopp, om intrånget har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet. Denna utgångspunkt motsvarar den finska lagstiftningen. Syftet med 11 § i den föreslagna lagen om skadestånd är således att en person som gjort intrång i en företagshemlighet inte ska kunna dra nytta av det obehöriga förfarandet och att den skadelidande innehavaren av företagshemligheten i mån av möjlighet får återgå till den situation som skulle ha rått utan förfarandet i fråga.

Enligt 5 kap. 1 § i skadeståndslagen (412/1974) får en part gottgörelse för sådan ekonomisk skada som inte står i samband med en person- eller sakskada endast om skadan orsakats genom en straffbar handling eller om det i andra fall finns synnerligen vägande skäl. I rättspraxis har det ansetts att ett förfarande som strider mot lagen om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet kan uppfylla villkoret om synnerligen vägande skäl i 5 kap. 1 § i skadeståndslagen (*HD 2005:105*). Utskottet anser att det inte bara med tanke på genomförandet av direktivet utan också för att den nationella lagstiftningen ska vara tydlig är motiverat att ta in en särskild bestämmelse om skadestånd i den nya lagen om företagshemligheter. Särskilda bestämmelser om saken finns också i regleringen om industriella rättigheter och upphovsrätt.

Trots att 11 § i den föreslagna lagen om företagshemligheter enligt rubriken endast gäller skadestånd föreskrivs det i paragrafen också om en skälig gottgörelse. Gottgörelse ska betalas när någon uppsåtligen eller av oaktsamhet *utnyttjar* en företagshemlighet i strid med den föreslagna lagens 4 § (1 mom.). Dessutom ska det betalas ersättning för all den skada som vållats. I en situation där någon uppsåtligen eller av oaktsamhet *anskaffar eller röjer* en företagshemlighet i strid med den föreslagna lagens 3 eller 4 §, blir enligt den föreslagna bestämmelsen ersättning för skada tillämplig (2 mom.).

Genom den föreslagna regleringen om gottgörelse genomförs enligt propositionen den bestämmelse i direktivet om företagshemligheter som gäller en alternativ grund för fastställande av skadeståndet (artikel 14.2 andra stycket i direktivet). Syftet med den bestämmelsen är att säkerställa ersättning som grundar sig på ett objektiva kriterium samtidigt som hänsyn tas till de kostnader som innehavaren av företagshemligheten har ådragit sig (skäl 30 i ingressen). Det behövs således nationella bestämmelser om gottgörelse. Det är ändå motiverat att rubriken för paragrafen ska motsvara dess innehåll. Därför föreslår lagutskottet för ekonomiutskottet att paragrafrubriken ändras som följer:

*Gottgörelse och skadestånd*

## Utlåtande LaUU 8/2018 rd

Motsvarande bestämmelser om gottgörelse finns också i lagarna om industriella rättigheter och upphovsrätt, till exempel i varumärkeslagen (7/1964, 38 §). Gottgörelsen enligt de lagarna är oberoende av vållande, medan gottgörelse enligt 11 § i den föreslagna lagen ska betalas endast när en företagshemlighet har utnyttjats uppsåtligen eller av oaktsamhet i strid med 4 §. Att gottgörelse för utnyttjande som är oberoende av vållande inte föreslås i fråga om företagshemligheter beror på att en företagshemlighet inte utgör någon ensamrätt (RP, s. 102). En företagshemlighet kan således samtidigt lagligen innehåsa av flera olika personer. Informationen är inte heller offentlig, så den som utnyttjar informationen kan inte heller åläggas någon som helst utredningsskyldighet. Trots denna skillnad anser lagutskottet att det är motiverat att använda uttrycket ”gottgörelse” i 11 § i lagen om företagshemligheter, på samma sätt som i exempelvis varumärkeslagen.

I fråga om skadeståndet förutsätts det i paragrafen uttryckligen att ”all” den skada som vållats ska ersättas. Att all skada ska ersättas är principen också i vår övriga skadestandsreglering, så formuleringen verkar inte vara helt nödvändig. Den kan ändå anses vara godtagbar med tanke på genomförandet av direktivet.

### ***Tid för väckande av talan***

I 13 § i den föreslagna lagen om företagshemligheter finns det en särskild bestämmelse om tid för väckande av talan. Förslaget om att talan ska väckas inom fem år avviker från den allmänna preskriptionstiden på tre år (4 § i lagen om preskription av skulder). Regeringen motiverar (s. 105) den föreslagna tiden för väckande av talan med att en kortare frist än fem år kan äventyra möjligheterna för en omsorgsfull innehavare av företagshemlighet att ingripa i rättsintrånget. Å andra sidan anses det också rimligt att en passiv innehavare av en företagshemlighet efter fem år inte längre kan ingripa i ett intrång i en företagshemlighet som innehavaren redan länge känt till.

Lagutskottet anser att det är viktigt att det föreskrivs tydligt om tiden för väckande av talan i den föreslagna allmänna lagen. Den föreslagna tiden på fem år kan anses motiverad på de grunder som anges i propositionen.

### ***Begränsning av partsoffentligheten beträffande en juridisk person***

Artikel 9 i direktivet gäller bevarande av konfidentialiteten för företagshemligheter under domstolsförfaranden. Artikel 9 förutsätter att domstolen också kan begränsa en parts rätt att få tillgång till rättegångsmaterial i en rättegång i anslutning till olagligt anskaffande, utnyttjande eller röjande av en företagshemlighet eller att få tillträde till muntlig förhandling i anslutning till en sådan rättegång eller tillåta att en part ges endast en icke-konfidentiell version av domstolsavgörandet där de passager som innehåller företagshemligheter har avlägsnats eller redigerats. Enligt artikeln får ändå alltid minst en fysisk person från vardera parten delta i förhandlingen som ”part”. Av detta följer i praktiken att begränsningen av rätten att få information och att delta inte kan riktas mot en part som är en fysisk person. Antalet advokater eller andra företrädare för parterna i domstolsförfarandet får inte heller begränsas.

Rätten till en offentlig rättegång hör till de grundläggande rättigheterna i vårt land. På lagnivå har offentlighetsprincipen genomförts bland annat genom lagen om offentlighet vid rättegång i all-

## Utlåtande LaUU 8/2018 rd

männa domstolar (370/2007) samt lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (381/2007).

Offentligheten för rättegångar kan grovt indelas i partsoffentlighet och allmän offentlighet. I fråga om allmän offentlighet anser regeringen i propositionen att vår nationella lagstiftning överensstämmer med direktivet (s. 51). Med partsoffentlighet avses att en person i partsställning har rätt att delta i behandlingen av sitt eget ärende samt att få information om och yttra sig om alla omständigheter som kommit fram under behandlingen. Den allmänna offentligheten tryggar i första hand den kontradiktoriska principen och parternas likställighet under rättegången. En rättegång där endast den ena parten känner till det material som lämnats till domstolen uppfyller inte kraven på en rättvis rättegång.

Direktivet förutsätter att det i lagen finns möjlighet att hos en part som är en juridisk person begränsa rätten att få information och parternas övriga rättigheter. Direktivet förutsätter dessutom också att antalet personer som deltar i rättegången i egenskap av ”parter” kan begränsas. Vår gällande lagstiftning uppfyller inte dessa krav, och därför bör det föreskrivas särskilt om de här frågorna.

I enlighet med det som sägs ovan föreslås det i den nya lagen om företagshemligheter en bestämmelse (14 §) med stöd av vilken domstolen på begäran av en part kan begränsa det antal fysiska personer hos en juridisk person som i egenskap av part har rätt att under rättegången få kännedom om en sådan omständighet i anslutning till en företagshemlighet som det har bestämts att ska hemlighållas för allmänheten. Den föreslagna bestämmelsen gäller också muntlig förhandling och offentligheten för avgörandet. Bestämmelsen ska dock inte tillämpas på en part som är en fysisk person. Också i en juridisk person ska det alltid finnas åtminstone en fysisk person som har ställning som part.

Laguskottet konstaterar att den föreslagna regleringen är exceptionell men förutsätts av direktivet. På grund av regleringens exceptionella karaktär är det motiverat att den är så snäv som möjligt. Det kan bedömas att den föreslagna regleringen som utgångspunkt inte på ett oskäligt sätt försvagar rättsskyddet för en juridisk person som är part när man beaktar att de fysiska personer som avses i domstolens beslut om rätt att få information och delta har obegränsad rätt att få information och delta under rättegången samt rätt att få en icke-konfidentiell version av domstolsavgörandet. I den föreslagna paragrafen ingår det också en bestämmelse om att domstolen inte heller får godkänna en begäran om begränsning av rätten att få information och delta, om den skulle äventyra parternas rätt till rättvis rättegång (3 mom.). Detta är viktigt för att trygga en rättvis rättegång och ett jämlikt bemötande av parterna.

### ***Behörig domstol***

Enligt 18 § i den föreslagna lagen om företagshemligheter är tingsrätten behörig att pröva sådana privaträttsliga yrkanden som hänför sig till företagshemligheter. Ett privaträttsligt yrkande som framställts mot en juridisk person eller en sådan fysisk person som idkar näringsverksamhet får dock också prövas av marknadsdomstolen.

## Utlåtande LaUU 8/2018 rd

Den föreslagna bestämmelsen betyder att tingsrätten och marknadsdomstolen har parallell behörighet i sådana situationer där svaranden är en näringsidkare. Det betyder att också besvärssystemet och antalet rättsinstanser är beroende av i vilken domstol ett ärende väcks, eftersom ett beslut av marknadsdomstolen ska överklagas direkt hos högsta domstolen medan tingsrättens beslut överklagas först hos hovrätten och därefter hos högsta domstolen. I bägge fallen kräver ett överklagande hos högsta domstolen besvärstillstånd.

Den föreslagna överlappande behörigheten i fråga om allmänna domstolar och en specialdomstol är en exceptionell lagstiftningslösning i det finländska domstolssystemet. Regeringen erkänner detta i propositionsmotiven, och de olika frågor som hänför sig till förslaget samt alternativa lösningar behandlas ingående (s. 51—56, 63 och 64).

De sakkunniga som lagutskottet hörde — särskilt domstolarna — var rätt kritiska till den parallella behörigheten för de allmänna domstolarna och marknadsdomstolen. Förslaget anses vara problematiskt av orsaker som gäller bland annat parternas jämlikhet och det avvikande ändringsökandet, då käranden genom sitt val ensidigt kan besluta om antalet besvärinstanser i ett ärende och på så sätt påverka svarandens ställning. Under utfrågningen i utskottet framfördes det också miss tankar om att förslaget strider mot 21 § i grundlagen.

Under utfrågningen i utskottet påpekade de sakkunniga också att kärandens valfrihet kan leda till så kallad forum shopping, där käranden beslutar om forum utifrån vad som är fördelaktigast för honom eller henne själv i det aktuella fallet. Förslaget bedöms också utvidga marknadsdomstolens verksamhetsfält till att omfatta avtalsrättsliga tvister utanför de immaterialrättsliga frågorna, eftersom marknadsdomstolens behörighet enligt förslaget inte är bunden exempelvis till att det yrkande som gäller intrång i en företagshemlighet är det mest betydande i målet. Därför bedöms det att det till marknadsdomstolen för behandling kan komma tvister som till stor del gäller annat än tystnadsplikt för företagshemligheter, vilket kan leda till en mer omfattande överföring av behörigheten i fråga om tvistemål med koppling till näringslivet från de allmänna domstolarna till marknadsdomstolen.

De sakkunniga som utskottet hörde kom också med flera alternativa förslag för att lösa frågan om den behöriga domstolen. Ett förslag var att domstolens behörighet skulle anges mer detaljerat i lagen. Behörigheten skulle till exempel kunna definieras utifrån ”huvudobjektet” för tvisten eller ”det viktigaste yrkandet eller biyrkandet”, exempelvis så att om det viktigaste yrkandet gäller en företagshemlighet, skulle behandlingen ske i marknadsdomstolen. Om yrkandet om en företagshemlighet däremot kunde klassificeras som ett biyrkande, skulle behandlingen ske i allmän domstol. Enligt ett annat alternativ skulle behörigheten bestämmas utifrån ärendets natur, till exempel så att marknadsdomstolen skulle behandla ”enbart tvistemål som avses i lagen om företagshemligheter”. Ett annat förslag som framförts är att parterna i ett avtal om behörig domstol skulle kunna komma överens om att tvisten ska behandlas i marknadsdomstolen. I övrigt skulle ärendena behandlas i de allmänna domstolarna. Det har också föreslagits att ärendena ska koncentreras enbart till de allmänna domstolarna.

Lagutskottet konstaterar att frågan om den behöriga domstolen är svår i ljuset av sakkunnigutfrågningen. Lagutskottet utredde först om förslaget överensstämmer med grundlagen genom att begära ett utlåtande om det av en expert på författningsrätt.

## Utlåtande LaUU 8/2018 rd

Enligt utlåtandet är parternas rättsmedel svagare om ett tvistemål behandlas i marknadsdomstolen än om det behandlas i tingsrätten. Behandling i olika domstolslinjer leder också lättare till skillnader i rättspraxis. Det i sin tur kan ha följder för vilken domstolslinje som väljs. Dessa omständigheter är enligt utlåtandet i sig betydelsefulla med avseende på den grundläggande rättigheten till rättsskydd enligt 21 § i grundlagen. Å andra sidan sägs det i utlåtandet att grundlagsutskottet i sin bedömning av överklagandet av marknadsdomstolens beslut ansåg att bindande av besvärsrätten till högsta domstolens besvärstillstånd inte äventyrar parternas rätt till en rättvis rättegång eller står i strid med 21 § 2 mom. i grundlagen (GrUU 33/2012 rd, s. 4). Grundlagsutskottet fäste i sitt utlåtande uppmärksamhet vid syftet med den då aktuella propositionen, det vill säga att garantera sakkunskapen i fråga om domstolsverksamheten bland annat genom reglering om domstolarnas sammansättningar och behörighetsvillkor för domstolarnas medlemmar. Dessutom bedömde grundlagsutskottet att systemet med ändringssökande hos marknadsdomstolen kommer att förkorta behandlingstiderna och resultera i snabbare behandling. Grundlagsutskottet påpekade också att högsta domstolen kan bevilja besvärstillstånd dels på prejudikatsgrunden, dels på den grunden att det finns andra vägande skäl.

Enligt uppgifter från experten på författningsrätt har grundlagsutskottet inte tidigare ansett det vara problematiskt att det i systemet för ändringssökande finns valfrihet i fråga om forum. Förslaget om att ändring ska kunna sökas antingen hos en allmän domstol eller hos en specialdomstol är exceptionellt, men med beaktande av grundlagsutskottets ställningstagande om grundlagsenligheten i fråga om systemet med ändringssökande hos marknadsdomstolen anses det föreslagna systemet inte i egentlig mening stå i strid med grundlagen, utan problemet anses snarare vara processrättsligt.

Lagutskottet bedömer den föreslagna lösningen på följande sätt när det gäller dess eget ansvarsområde.

*Nuläge.* Lagutskottet anser att man vid bedömningen av den nu föreslagna lösningen bör beakta det gällande rättsläget i fråga om hur domstolens behörighet bestäms i ärenden som gäller företagshemligheter. Marknadsdomstolen har exklusiv behörighet att behandla tvistemål som gäller intrång på företagshemligheter, om de grundar sig på lagen om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet. Om ett tvistemål som gäller intrång på en företagshemlighet emellertid inte grundar sig på den lagen, ska det behandlas i en allmän domstol. Enligt utskottets åsikt betyder detta i praktiken att käranden i dag genom motiveringen i sitt yrkande kan påverka valet av behörig domstol. Brottmål som gäller företagshemligheter prövas i allmän domstol. Den behöriga domstolen bestäms enligt 4 kap. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997). Om ett brott som gäller en företagshemlighet har begåtts i strid med 4 § i lagen om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet, har Helsingfors tingsrätt undantagsvis exklusiv behörighet.

Enligt uppgift från justitieministeriet till utskottet behandlas merparten av de domstolsärenden där det handlar om företagshemligheter som brottmål eller som exempelvis avtalsrättsliga tvister som gäller brott mot tystnadsplikten. Dessa ärenden behandlas i allmän domstol. Antalet tvistemål enligt lagen om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet som behandlas i marknadsdomstolen har varit litet, mellan två och fyra ärenden per år. Enligt justitieministeriets uppgifter har det inte förekommit ett endaste sådant brottmål där lagen om otillbörligt förfarande i näringsverk-

## Utlåtande LaUU 8/2018 rd

samhet skulle ha åberopats i åtalet för ett brott mot företagshemligheten så att Helsingfors tingsrätt enligt specialbestämmelsen i den lagen skulle ha varit behörig.

*Alternativa lösningar.* När det gäller de olika alternativ för att fastställa den behöriga domstolen som de sakkunniga fört fram konstaterar lagutskottet att förslaget om att den behöriga domstolen skulle bestämmas utifrån ”huvudobjektet i yrkandet” inte skulle förbättra förutsebarheten i fråga om forumet, eftersom det skulle vara svårt att objektivt bedöma detta kriterium. Dessutom skulle käranden genom sin formulering av yrkandet kunna påverka valet av forum.

Det alternativet där behörigheten skulle fördelas mellan marknadsdomstolen och de allmänna domstolarna på så sätt att man i marknadsdomstolen skulle behandla mål som gäller ”enbart tvistemål som avses i lagen om företagshemligheter” kunde för sin del leda till att marknadsdomstolens behörighet skulle utvidgas betydligt jämfört med i dag och även innefatta ärenden som uteslutande gäller tolkning av avtalsvillkor. Bestämmelser som anger exklusiv behörighet måste också vara entydiga så att det inte blir en prejudiciell fråga vid rättegången om domstolen är behörig eller inte. Utskottet anser att frågan om målet gäller ”enbart” tvistemål som avses i lagen om företagshemligheter är svårlöst i det enskilda fallet och inte är särskilt förutsebar. En allt större koncentration av ärenden till marknadsdomstolen skulle också kunna försämra tillgången till rättslig prövning för de små och medelstora företagen på grund av domstolens läge och i praktiken minska användningen av de rättsmedel som finns i lagen om företagshemligheter.

Förslaget om att parterna i ett avtal om behörig domstol skulle kunna komma överens om att en tvist ska behandlas i marknadsdomstolen trots att ärendena i övrigt behandlas i en allmän domstol kunde för sin del innebära att marknadsdomstolen blir ett slags skiljenämnd som behandlar ärenden som gäller företagshemligheter enbart på grundval av avtal. En sådan utveckling är inte motiverad enligt utskottet.

Det skulle vara entydigt och klart att koncentrera alla ärenden som avses i lagen om företagshemligheter till tingsrätten, men då går det inte att utnyttja den sakkunskap som finns hos marknadsdomstolen.

Lagutskottet anser efter att ha bedömt de olika alternativa modeller som föreslagits att ingen av dem löser frågan om forum på ett sätt som skulle vara möjligt att genomföra.

*Utvärdering och slutledningar.* Förslaget om att det i lag ska föreskrivas att både de allmänna domstolarna och marknadsdomstolen är behöriga i samma sak är en exceptionell lösning i lagstiftningen. Å andra sidan är det en tydlig lösning att det utifrån lagstiftningen på förhand framgår att båda domstolarna är behöriga. Också rättsläget förbättras när man beaktar att nuläget är splittat och oklart och inte kan klarläggas helt utan svårigheter.

Utskottet anser också att det i ärenden som gäller företagshemligheter är av särskild betydelse att regleringen om behörig domstol är klar och tydlig. Med tanke på rättssäkerheten för innehavaren av en företagshemlighet är det väsentligt att man så snabbt och effektivt som möjligt kan ingripa i obehörigt utnyttjande av företagshemlighet. Det är viktigt att beslutet om den behöriga domstolen inte blir en svårförutsägbar prejudiciell fråga som måste avgöras före den egentliga sakfrågan. Det kunde leda till en märkbar fördröjning av den egentliga rättegången. En klar och tydlig



## Utlåtande LaUU 8/2018 rd

reglering om den behöriga domstolen bidrar till att rättsmedlen i den nya lagen utnyttjas och att de är effektiva.

I ljuset av beskrivningen av nuläget verkar det också som om kändan redan i dag genom formuleringen av sitt käromål kan påverka valet av behörig domstol och därmed antalet besvärinstanser i ärenden som gäller företagshemligheter. Fördelningen av behörigheten mellan marknadsdomstolen och de allmänna domstolarna verkar således redan i dag i hög grad grunda sig på vad kändan åberopar. Den lösning som regeringen föreslår i propositionen är i ljuset av detta inte så exceptionell i praktiskt avseende.

Det bör också noteras att den föreslagna lagen om företagshemligheter i fråga om marknadsdomstolens avgöranden grundar sig på det gällande besvärssystemet. Redan nu söks ändring i ett avgörande av marknadsdomstolen i ett tvistemål eller ansökningsärende som hör till dess behörighet och i ett marknadsrättsligt ärende direkt hos högsta domstolen genom besvär, och överklagandet är bundet till besvärstillstånd. Ett sådant system tillämpas redan i dag i ärenden som gäller industriella rättigheter och upphovsrätt, vilka kan jämföras med företagshemligheter. Grundlagsutskottet har på det sätt som sägs ovan inte ansett att det systemet i sig äventyrar parternas rätt till en rättvis rättegång eller strider mot 21 § 2 mom. i grundlagen.

Den parallella behörighet som regeringen föreslår kan med tanke på parterna och domstolarna bedömas vara klar och tydlig och dessutom också både ändamålsenlig och flexibel. För parterna är det till fördel att tvister kan lösas effektivt och korrekt, oberoende av i vilken domstol de avgörs. För domstolarna är det viktigt att behörighetsfrågan inte varje gång behöver avgöras som ett separat ärende i ärenden som gäller företagshemligheter. En annan bra sak med förslaget är att det gör det möjligt att utnyttja de allmänna domstolarnas och marknadsdomstolens bästa sidor. De allmänna domstolarna har ett riksomfattande domstolsnätverk, vilket är viktigt med tanke på tillgången och tillgängligheten till rättslig prövning, samt sakkunskap om och erfarenhet av behandling av avtalsrättsliga tvistemål. Likaså har tingsrätterna erfarenhet av behandling av företagshemligheter som brottmål. Marknadsdomstolen har för sin del sakkunskap om och erfarenhet av behandling av immateriella rättigheter, som kan jämföras med företagshemligheter, samt sakkunskap om och erfarenhet av civilrättsligt skydd för företagshemligheter enligt lagen om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet. Det är således lämpligt att tvistemål som gäller företagshemligheter och som har anknytning till en immaterialrättslig tvist ska kunna behandlas i marknadsdomstolen.

Propositionen betyder att marknadsdomstolens behörighet i ärenden som gäller företagshemligheter utvidgas i och med den nya lagen om företagshemligheter. När tvister om immateriella rättigheter koncentrerades till marknadsdomstolen var meningen inte att marknadsdomstolen skulle behandla avtalstvister i anknytning till immateriella rättigheter. Det går ändå att avtala om företagshemligheter, och en tvist enligt lagen om företagshemligheter kan gälla avtalsrättsliga frågor. Det kan exempelvis handla om vilken information ett avtal om hemlighållande gäller och om huruvida information har utnyttjats på något annat sätt än det man eventuellt har avtalat om. Denna typ av avtalsrättsliga tvistemål hör inte i dag till området för lagen om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet. De omfattas ändå av tillämpningsområdet för den nya lagen om företagshemligheter, och förslaget om överlappande behörighet innebär att också marknadsdomstolen kan avgöra dessa tvister i framtiden.

## Utlåtande LaUU 8/2018 rd

Det är svårt att bedöma om behörigheten i tvistemål med koppling till näringslivet i större omfattning kommer att överföras från de allmänna domstolarna till marknadsdomstolen på grund av den nya lagen. Å ena sidan finns det enligt utskottet många faktorer som påverkar beslutet om huruvida ett ärende som gäller företagshemligheter väcks i allmän domstol eller i marknadsdomstolen. Den totala rättegångstiden är kortare i marknadsdomstolen än i den allmänna domstolslinjen, eftersom rättsinstanserna är färre. Inom näringslivet är det viktigt att få snabba avgöranden, och det kan locka till att väcka ärendena i marknadsdomstolen. Å andra sidan är rättegångsavgiften betydligt högre i marknadsdomstolen än i tingsrätten. Dessutom bör man beakta att tingsrätten i dag är den domstol som allmänt behandlar avtalstvister, eftersom marknadsdomstolen har specialiserat sig på andra tvister. Det är således särskilt de allmänna domstolarna som har sakkunskap om och erfarenhet av avtalstvister. De har också ett riksomfattande nätverk.

I marknadsdomstolen och de allmänna domstolarna tillämpas materiellt samma lagstiftning, vilket enligt utskottet även det minskar fenomenet forum shopping och dess betydelse. Den domstol som tillämpar lagen ska då inte påverka utgången i ärendet. Det bör också noteras att den sista instansen i båda domstolslinjerna i varje fall är högsta domstolen. Det borde alltså inte finnas någon risk för en oenhetlig rättspraxis.

Sammantaget har utskottet beslutat ställa sig bakom den reglering om behörig domstol som regeringen föreslår i propositionen. I ljuset av det som sägs ovan är det ändå viktigt att man noga följer hur denna lösning fungerar.

### ***Sakkunniga***

I 19 § i den föreslagna lagen om företagshemligheter föreskrivs det om de sakkunniga som tingsrätten ska anlita i ärenden som avses i den lagen. Enligt uppgift ingår det en möjlighet att anlita sakkunniga även i den nuvarande lagen om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet. Syftet med den föreslagna bestämmelsen är att ge tingsrätten möjlighet att vid behov utnyttja sakkunskapen hos marknadsdomstolens sakkunnigledamöter i samband med tvistemål som gäller företagshemligheter. Domstolen får fritt pröva om den anlitar sakkunniga. En sakkunnig är inte ledamot av domstolen och hör således inte till sammansättningen vid avgörande.

Det föreslås inte någon möjlighet att anlita sakkunniga i hovrätten. Lagutskottet anser det behövt att i praktiken följa denna lösning.

### ***Förslaget till lag om ändring av strafflagen***

*De föreslagna ändringarna.* I 30 kap. i strafflagen föreskrivs det om företagsspioneri (4 §), brott mot företagshemlighet (5 §) och missbruk av företagshemlighet (6 §). För den finska lagens del föreslås det nu en motsvarande terminologisk ändring som i den övriga lagstiftningen så att begreppet ”yrityssalaisuus” ersätts med begreppet ”liikesalaisuus”. Ändringen påverkar inte den svenska terminologin där företagshemlighet används redan nu. Också definitionen av begreppet yrityssalaisuus i 30 kap. 11 § ändras till en definition av liikesalaisuus. I den föreslagna bestämmelsen definieras företagshemlighet genom en hänvisning till företagshemlighet i 2 § 1 punkten i lagen om företagshemligheter.

## Utlåtande LaUU 8/2018 rd

Som det sägs ovan anser lagutskottet att det är befogat att införa ett enhetligt begrepp i lagstiftningen. Utskottet noterar ändå att denna ändring inte utsträcker sig till de ovannämnda brottsbeteckningarna, som föreslås vara oförändrade. Trots att uttrycket ”yrityssalaisuus” i själva straffbestämmelsen ändras till ”liikesalaisuus” och definitionsbestämmelsen gäller det begreppet, kvarstår uttrycken ”yritysvakoilu” (företagsspioneri) och ”yrityssalaisuus” (företagshemlighet) i brottsbeteckningen. Detta återspeglar sig också på 17 § i den föreslagna lagen om företagshemligheter, där det hänvisas till de relevanta bestämmelserna och brottsbeteckningarna i strafflagen. Propositionen kan anses vara inkonsekvent till dessa delar.

I propositionsmotiven sägs det att förslaget om att inte ändra den finska brottsbeteckningen ”yrityssalaisuus” beror på att beteckningen beskriver gärningen och man i propositionen vill göra skillnad mellan beteende som straffbeläggs i strafflagen och andra brott mot företagshemlighet (s. 125). Det sägs dessutom att brott mot företagshemlighet kan begås på det sätt som avses i lagen om företagshemligheter, varvid brottet är förenat med civilrättsliga påföljder, men att man å andra sidan kan bryta mot en företagshemlighet genom att obehörigen röja den eller utnyttja den på ett sätt som avses i straffbestämmelsen i fråga. Den senare gärningen kallas brott mot ”yrityssalaisuus” (företagshemlighet). Skillnaden anses behövas, eftersom vilket som helst brott mot företagshemlighet inte är ett straffbart brott mot företagshemlighet enligt strafflagen, utan gärningen ska uppfylla de närmare kriterier som framgår av rekvisitet.

Lagutskottet anser att syftet med propositionen, att göra skillnad mellan det civilrättsliga och det straffrättsliga skyddet för företagshemligheter, i sig är godtagbart. Man kan ändå fråga sig om det är lyckat att uttrycka denna skillnad genom att i brottsbeteckningarna i strafflagen använda ett begrepp som inte längre definieras i strafflagen. Lagutskottet anser således att det också kunde finnas fog för att ändra brottsbeteckningarna. Med beaktande av propositionens syfte och att brottsbeteckningen inte i sig har någon betydelse för begreppet liikesalaisuus eller vad som anses vara straffbart handlande, kan utskottet ändå godkänna den föreslagna lösningen.

*Förhållandet mellan den föreslagna lagen om företagshemligheter och det straffrättsliga systemet.* Regeringen föreslår enbart terminologiska ändringar i strafflagen, vilket enligt uppgift beror på att direktivet inte gäller medlemsländernas straffrättsliga rättsmedel i anslutning till företagshemligheter. Vid beredningen av det nationella genomförandet bedömde man således inte det straffrättsliga skyddet för företagshemligheter, med undantag av de terminologiska frågorna. Lagutskottet anser ändå att det skulle ha varit befogat att utreda hur den föreslagna regleringen förhåller sig till det straffrättsliga systemet och vilka konsekvenser den har för det.

Till exempel har 3 § om obehörigt anskaffande av företagshemlighet i den föreslagna lagen om företagshemligheter delvis formulerats på samma sätt som bestämmelsen om företagsspioneri i 30 kap. 4 § i strafflagen. Likaså motsvarar 4 § om obehörigt utnyttjande och röjande av företagshemlighet i den föreslagna lagen om företagshemligheter delvis brott mot företagshemlighet i 30 kap. 5 § och missbruk av företagshemlighet i 30 kap. 5 § i strafflagen. Det föreskrivs också i 2 § 2 mom. och 5 § i den föreslagna lagen om företagshemligheter om situationer där anskaffande av en företagshemlighet inte är obehörigt. I ljuset av propositionsmotiven är det inte helt klart vilken betydelse de bestämmelserna i lagen om företagshemligheter ska tillmätas vid tolkningen av de straffrättsliga bestämmelserna och om direktivet eventuellt har tolkningseffekter för tillämpningen av den straffrättsliga regleringen.

## Utlåtande LaUU 8/2018 rd

Enligt utskottet är det inte möjligt att en verksamhet som i civilrättsligt avseende inte anses vara obehörig enligt den föreslagna lagen om företagshemligheter ändå i straffrättsligt avseende kan anses vara obehörig och således straffbar. Utskottet anser därför att om en företagshemlighet har anskaffats eller om den utnyttjas eller röjs på det sätt som avses i de ovannämnda bestämmelserna i den föreslagna lagen om företagshemligheter, går det inte att tillämpa bestämmelserna om de brott enligt 30 kap. i strafflagen som gäller företagshemligheter. Det är därför motiverat att bestämmelserna om när en verksamhet som har samband med företagshemligheter inte ska anses vara obehörig utgör miniminivån också för en straffrättslig bedömning av när en verksamhet inte ska anses vara obehörig, trots att "obehörigen" enligt 30 kap. 4, 5 och 6 § i strafflagen kan skilja sig från motsvarande begrepp i den föreslagna lagen om företagshemligheter. Utskottet anser således att den lagens bestämmelser om när anskaffande, utnyttjande eller röjande av en företagshemlighet inte ska anses vara obehörigt är av betydelse också med avseende på den straffrättsliga regleringen om företagshemligheter. Den föreslagna civilrättsliga regleringen påverkar också tillämpningen av den relevanta straffrättsliga lagstiftningen och frågan om vad som anses vara straffbart handlande.

*Ne bis in idem.* Som det sägs ovan har de civilrättsliga åtgärder som avses i den föreslagna lagen om företagshemligheter beröringspunkter med rekvisiten för brott som gäller företagshemligheter i 30 kap. i strafflagen. Med beaktande också av att en företagshemlighet kan behandlas som både ett civilrättsligt och ett straffrättsligt ärende samtidigt, har lagutskottet sett närmare på frågan om hur den föreslagna lagen om företagshemligheter förhåller sig till *ne bis in idem*-förbudet, det vill säga förbudet mot dubbel bestraffning. Enligt Europakonventionen får ingen lagföras eller straffas på nytt i en brottmålsrättegång i samma stat för ett brott för vilket han redan har blivit slutligt frikänd eller dömd i enlighet med lagen och rättegångsordningen i denna stat (artikel 4 stycke 1 i tilläggsprotokoll nr 7). Förbudet ingår också i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna. Förbudet har av hävd också ansetts ingå i bestämmelsen om lagfästa garantier för en rättvis rättegång i 21 § 2 mom. i Finlands grundlag. I Europadomstolens praxis har tillämpningsområdet för *ne bis in idem*-förbudet inte begränsats till enbart egentliga domar som innebär straffrättsliga straff.

Enligt lagutskottets åsikt är de åtgärder som ingår i den föreslagna lagen om företagshemligheter inte problematiska med avseende på *ne bis in idem*-förbudet. Det handlar om civilrättsliga rättsmedel som med tanke på det förbudet inte kan klassificeras som straffrättsliga påföljder eller påföljder som kan jämföras med sådana. Inte heller de korrigerande åtgärderna eller offentliggörandet av domar enligt den föreslagna lagen om företagshemligheter kan jämföras med exempelvis administrativa avgiftspåföljder, som ofta är av betydelse med tanke på *ne bis in idem*-förbudet.

Enligt utskottets uppfattning kan åtgärder som bestämts i tvistemål enligt lagen om företagshemligheter i vissa situationer ha betydelse i ett eventuellt brottmål som gäller en företagshemlighet vid bedömning av de skälighetsgrunder som avses i 6 kap. 7 § 1 punkten i strafflagen, trots att det inte nödvändigtvis direkt är fråga om en sådan följd som avses i den bestämmelsen. Det ger möjlighet att undvika sådan sanktionskumulation som är menlig för gärningsmannen och oskälig.

## Utlåtande LaUU 8/2018 rd

*Självinckrimineringskyddet.* Med skyddet mot självinkriminering avses att ingen är skyldig att medverka till utredningen av sin egen skuld. Skyddet har av hävd ansetts ingå i garantierna för en rättvis rättegång i 21 § i grundlagen. Även Europadomstolen har i sin praxis ansett att skyddet hänför sig till kärnområdet för en rättvis rättegång enligt artikel 6.1 i Europakonventionen.

De privaträttsliga yrkanden som avses i den föreslagna lagen om företagshemligheter prövas som tvistemål i tingsrätten eller marknadsdomstolen. Det är således inte fråga om ett myndighetsförfarande där en person är skyldig att lämna uppgifter till myndigheterna. Regleringen i den föreslagna lagen om företagshemligheter utgör därmed inte enligt utskottet något problem med tanke på skyddet mot självinkriminering, utan det handlar om ett normalt tvistemål och en eventuell straffprocess. De gällande bestämmelserna om skyddet mot självinkriminering och tystnadsrätt i 17 kap. i rättegångsbalken räcker för att säkerställa att en part eller ett vittne i ett tvistemål inte är skyldigt att yttra sig om omständigheter som skulle medföra risk för åtal för dem. Dessutom innehåller 17 kap. i rättegångsbalken reglering om ett förbud mot att använda berättelser och utnyttja bevis. Regleringen är av betydelse om någon försöker utnyttja ett självinkriminerande uttalande i ett tvistemål som bevis i ett senare brottmål.

## FÖRSLAG TILL BESLUT

Lagutskottet föreslår

*att ekonomiutskottet beaktar det som sägs ovan.*

Helsingfors 7.6.2018

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Kari Tolvanen saml  
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd  
medlem Katja Hänninen vänst  
medlem Ari Jalonen blå  
medlem Johanna Karimäki gröna  
medlem Pia Kauma saml  
medlem Suna Kymäläinen sd  
medlem Antero Laukkanen kd  
medlem Ilmari Nurminen sd  
medlem Juha Pylväs cent  
medlem Antti Rantakangas cent  
medlem Mari-Leena Talvitie saml  
medlem Ville Tavio saf  
medlem Kaj Turunen saml.

## **Utlåtande LaUU 8/2018 rd**

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.